

Інституційні особливості системи зайнятості у сфері спорту в Європейському Союзі

Мирослав Дутчак¹, Галина Путятіна²

¹Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

²Харківська державна академія фізичної культури, Харків, Україна

Анотація. Розвиток сфери спорту з урахуванням європейського досвіду є актуальною науково-практичною проблемою в контексті сучасних викликів соціально-економічного, політичного, демографічного та духовного життя людей. Реалізація соціальної функції спорту через максимальне залучення на ринку праці різних верств населення забезпечується функціонуванням системи зайнятості. Імплементация політик і практик Європейського Союзу щодо врегулювання системи зайнятості в спорті дозволить забезпечити сталий розвиток сфери фізичної культури і спорту в Україні. **Мета.** Теоретичне обґрунтування інституційних особливостей функціонування системи зайнятості у сфері спорту в Європейському Союзі. **Методи.** Аналіз наукової літератури та документальних джерел, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, передового зарубіжного та вітчизняного досвіду; поєднання логічного та історичного аналізу; системний та організаційний аналіз. **Результати.** Роль сфери спорту для досягнення цілей сталого розвитку базується на економічних вимірюваннях та категоріях прояву соціально-економічного впливу системи на сталий розвиток держав. Система спорту розглядається як інструмент та індикатор у досягненні цілей сталого розвитку. Роль і потенціал зайнятості в системі спорту розкрито щодо всіх 17 цілей сталого розвитку. Основними напрямками регулювання політики зайнятості в Європейському Союзі є здоров'я і безпека праці; інформування працівників про умови професійної діяльності; організація робочого часу; неповна зайнятість; умови дистанційної роботи; гендерна рівність на ринку праці; баланс між роботою і життям для батьків та піклувальників. Розроблена інститутами Європейського Союзу модель регулювання зайнятості в сфері спорту відіграє важливу роль у поглибленні регіональних інтеграційних процесів, просуванні європейської моделі управління спортом за межі регіону та перетворення її у драйвер становлення глобальної системи зайнятості населення.

Ключові слова: політика, практики, інституції, Європейський Союз, розвиток, спорт, зайнятість.

Myroslav Dutchak, Halyna Putiatina

INSTITUTIONAL FEATURES OF THE EMPLOYMENT SYSTEM IN THE SPORT INDUSTRY IN THE EUROPEAN UNION

Abstract. The development of the sport industry, taking into account the European experience, is an urgent scientific and practical issue in the context of modern challenges of socio-economic, political, demographic, and spiritual life of people. The implementation of the social function of sports through the maximum involvement of various population groups in the labor market is ensured by the functioning of the employment system. The implementation of policies and practices of the European Union regarding the regulation of the employment system in sports will ensure the sustainable development of the field of physical culture and sports in Ukraine. **Objective.** To provide theoretical substantiation for the institutional features of the functioning of the employment system in the sport industry in the European Union. **Methods.** Analysis of scientific literature and documentary sources, information resources of the Internet, and advanced foreign and domestic experience; combination of logical and historical analysis; systemic and organizational analysis. **Results.** The role of the sports industry in achieving the goals of sustainable development is based on economic measurements and categories of manifestation of the socio-economic impact of the system on the sustainable development of states. The industry of sport is considered as a tool and indicator in achieving the goals of sustainable development. The role and potential of employment in the sport industry is revealed in relation to all 17 sustainable development goals. The main areas of employment policy regulation in the European Union are occupational health and safety; providing workers with adequate information about the working conditions; organization of working hours; underemployment; remote work conditions;

Dutchak M., Putiatina H. Institutional features of the employment system in the sport industry in the European Union. *Theory and Methods of Physical education and sports.* 2022; 4: 63–71
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.4.63–71

Дутчак М., Путятіна Г. Інституційні особливості системи зайнятості у сфері спорту в Європейському Союзі. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту.* 2022; 4: 63–71
DOI: 10.32652/tmfvs.2022.4.63–71

Вступ. Останні десятиліття спорт як соціальна система, сфера життєдіяльності людей та сектор економіки набуває популярності, викликає більше уваги та ресурсів як фінансових, так і людських. Трансформації, що відбуваються в управлінні спортом у цей час, докорінно змінили його значення в суспільстві. Нині це не лише яскраве видовище, інструментарій посилення національної гордості, активне дозвілля, а й складний керований сектор економіки.

Поєднання соціокультурної та економічної складової перетворює спорт на інструмент просування інтересів як суспільства загалом, так і окремої особи. Значення спорту як глобального феномену, що впливає на поведінку населення в різних країнах та генерує фінансові потоки, створює умови для його міжнародного регулювання. Європа правомірно вважається одним із провідних центрів розвитку спорту. Розроблена інституціями Європейського Союзу (ЄС) модель спорту має важливе значення в поглибленні регіональних інтеграційних процесів, просуванні європейської моделі за межі регіону та перетворенні сфери спорту в драйвер становлення глобальної системи управління спортом.

Зазначена проблема лише почала привертати увагу науковців, тому комплексних ґрунтовних досліджень на тему європейського підходу до управління спортом ще недостатньо.

Останніми роками актуалізуються аналіз та імплементация досвіду, а також дієвих практик з питань реалізації цілей сталого розвитку, який накопичено в галузі фізичної культури і спорту за кордоном, що є надзвичайно цінним для спортивної сфери України [6, 13].

Розвиток цієї сфери з урахуванням європейського досвіду є актуальною науково-практичною проблемою в контексті сучасних викликів соціально-економічного, політичного, демографічного та духовного життя людей [1, 3, 10].

gender equality in the labor market; work-life balance for parents and carers. The model of employment regulation in the sport industry developed by the European Union institutions plays an important role in deepening regional integration processes, promoting the European model of sports management beyond the region borders, and turning it into a driver of the formation of a global employment system.

Keywords: politics, practices, institutions, European Union, development, sports, employment.

Реалізація соціальної функції спорту через максимальне залучення на ринку праці різних груп населення забезпечується функціонуванням системи зайнятості. Імплементация політик і практик Європейського Союзу щодо врегулювання системи зайнятості в спорті дозволить забезпечити сталий розвиток сфери фізичної культури і спорту в Україні [4, 5].

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування інституційних особливостей функціонування системи зайнятості у сфері спорту в Європейському Союзі.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури та документальних джерел, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, передового зарубіжного та вітчизняного досвіду; поєднання логічного та історичного аналізу; системний та організаційний аналіз.

Результати дослідження та їх обговорення. Спорт як культурний феномен є важливою соціальною та культурною діяльністю, дієвим засобом європейської культурної ідентичності. Зростання внеску сфери спорту в справу розвитку та миру обґрунтовується її сприянням толерантності та повазі, розширенню прав і можливостей жінок та молоді, окремих осіб і громад, а також досягненню цілей у сфері охорони здоров'я, освіти та соціальної інтеграції [17, 21].

З набранням чинності Лісабонського договору в грудні 2009 р., ЄС отримав підтримку компетенції в сфері спорту і відтепер впроваджує принципи ефективного управління. Перший всеосяжний політичний документ про спорт на рівні ЄС – Біла книга зі спорту, прийнята Європейською комісією в липні 2007 р. [18, 19]. Цей документ, спрямований на підвищення значущості спорту в політиці ЄС, на підвищення інформованості про потреби та особливості сектору, визначає політичні принципи в цій сфе-

рі, що супроводжується Планом дій П'єра де Кубертена, а сфера спорту позиціонується як предмет «*acquis communautaire*» (громадського споживання).

У новій редакції Європейської спортивної хартії, прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи 13 жовтня 2021 р., зазначається, що для цілей цієї Хартії «спорт» означає всі форми рухової активності, що реалізуються шляхом організованої чи випадкової участі й спрямовані на підтримку або покращення фізичної підготовленості та психічного благополуччя, формування соціальних відносин або отримання результатів у змаганнях на всіх рівнях. Отже, спорт трактується у широкому розумінні та охоплює традиційне для України поняття «фізична культура і спорт».

Консолідована позиція розвитку спорту на континенті ґрунтується на його «специфічних характеристиках» (функціях), які розкривають роль спорту у стратегічному розвитку, а саме: освітня функція; функція підтримки здоров'я суспільства; соціальна функція (спорт є ідеальним середовищем для створення більшої соціальної включеності та запобігання нетолерантності, расизму, сексизму, жорстокості, вживання алкоголю та наркотичних засобів; спорт сприяє залученню на ринку праці різних верств населення); культурна функція; рекреаційна функція.

У вказаній Білій книзі відповідно до позиціонування сфери спорту сформульовано, яким чином запропонована концепція дозволяє використовувати загальні норми законодавства ЄС. В цілому спорт позиціонується як різновид економічної діяльності, що є об'єктом дії європейської системи економічного права. Спорт розкрито як предмет в інших областях компетенції ЄС, таких як конкуренція, внутрішній ринок, зайнятість

та соціальні питання, юстиція, регіональна політика, охорона здоров'я та захист прав споживачів, освіта та молодь, навколишнє середовище та зовнішні зв'язки.

Біла книга містить ряд заходів та процедур, які має здійснити та підтримувати Європейська комісія, а саме:

- підвищення ролі спорту в освіті та професійній підготовці: відіграючи роль у формальній та неформальній освіті, спорт зміцнює людський капітал в Європі;

- використання потенціалу спорту як інструмента соціальної інтеграції в політиці, дій та програм ЄС, держав-членів. Це включає визнання внеску спорту у створення нових робочих місць, економічне зростання та активізацію регіонів;

- розвиток економічного аспекту спорту;

- запровадження європейського соціального діалогу в спортивному секторі, що дає змогу сформувати трудові відносини в спорті через автономію спортивних організацій у загальній законодавчій та інституціональній базі працедавців.

Європейською комісією для впровадження концептуальних підходів до розвитку спорту створено шість експертних груп, однією з яких є група експертів з освіти та підготовки кадрів, що здійснює обґрунтування Європейських рекомендацій з подвійної кар'єри в спорті, а також урахуванні цих рекомендацій у національних кваліфікаційних рамках, узгоджених з Європейською структурою кваліфікацій.

Європейською комісією також підтримуються наукові дослідження з реалізації принципів ефективного управління. Економіка спорту розглядає економічну та економетричну методологію для аналізу спортивних даних, спортивного ринку та спортивних заходів. Серед актуальних проблем виділяють питання задоволеності та якості обслуговування, спортивного маркетингу, організаційного адміністрування, поведінки споживачів, фінанси, конкурентний баланс, вивчення мотиваційних та соціальних складових, людського капіталу [20].

В історії становлення європейської спортивної політики виділяють два головні інститути в європейській системі міжнародних відносин: Європейський Союз та Рада Європи.

Європейськими інституціями окреслено специфіку тієї ролі, яку відіграє спорт у європейському суспільстві, на основі діяльності громадських організаційних структур, через активне співробітництво із секторами охорони здоров'я, освіти, соціальної інтеграції і культури.

Нормативно-правовою основою Порядку денного досягнення Глобальних цілей сталого розвитку є цілі і принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй, включно з повним дотриманням міжнародного права, основні положення Загальної декларації прав людини, міжнародних договорів у царині прав людини, Декларації тисячоліття, Підсумкового документа Всесвітнього саміту 2005 р. та Декларації про право на розвиток [7, 8, 14, 15].

Роль системи спорту для досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР) базується на економічних вимірюваннях та категоріях прояву соціально-економічного впливу системи на сталий розвиток держав. Однією з таких категорій є проблема зайнятості у системі спорту, яку розглядають як інструмент та індикатор у досягненні ЦСР.

Аналіз Огляду Департаменту Організації Об'єднаних Націй зі спорту для розвитку та миру, що окреслює внесок спорту в цілі сталого розвитку (2015), дозволяє розкрити потенціал зайнятості в системі спорту, з огляду на нову структуру сталого розвитку, для сприяння синергії, узгодженості та гармонізації програм для реалізації ЦСР.

На основі узагальнення тематичних публікацій [2, 11, 12, 14, 15] нами визначено роль та потенціал сфери спорту у реалізації всіх 17 ЦСР з урахуванням інституційних особливостей системи зайнятості.

Ціль 1. Покінути з бідністю в усіх її формах (зокрема цілі: 1.1, 1.2, 1.a). Спортивні цінності, такі як справедливість і повага, можуть служити прикладом економічної системи, що базу-

ється на чесній конкуренції та підтримує рівний розподіл ресурсів. Зміцнюючи компетенції та цінності, такі як робота в команді, співпраця, чесна гра та постановка цілей, спорт може навчити та сформувати трудові навички, що можуть розвинути готовність до працевлаштування, продуктивність та дохідну діяльність.

Спортивні ініціативи можуть залучати та генерувати кошти для програм боротьби з бідністю, а також допомагають у підвищенні обізнаності та сприянні мобілізації необхідних ресурсів для подолання бідності через партнерство з місцевими та міжнародними організаціями.

Спорт може сприяти особистому добробуту та заохочувати соціальну інтеграцію, що може привести до більшої економічної участі. Це допомагатиме людям формувати соціальні та життєві навички для самостійного та стійкого життя.

Сам по собі спорт є продуктивною галуззю, яка здатна вивести людей із бідності через працевлаштування та внесок у місцеву економіку. Разом зі стійким спортивним туризмом може сприяти забезпеченню ресурсів для існування, у тому числі в громадах, де проводяться спортивні заходи.

Ціль 2. Покінути з голодом, досягти продовольчої безпеки та покращити харчування і сприяти сталому сільському господарству (зокрема цілі: 2.1, 2.3).

Ціль 3. Забезпечити здоровий спосіб життя та сприяти добробуту для всіх у будь-якому віці (зокрема цілі: 3.1-3.5, 3.7, 3.9). Право на здоров'я є основою для досягнення здорового життя за допомогою рухової активності та спорту. Всесвітня організація охорони здоров'я назвала відсутність рухової активності четвертим провідним фактором ризику глобальної смертності. Звичайні заняття спортом є контрзаходом, доступним майже для кожного, який також може впоратися з економічними впливами малорухомого способу життя.

Спорт і рухова активність знижують ризики неінфекційних захворювань, зокрема зміцнюючи серцево-судинну систему. Заняття спортом сприяє боротьбі з ожирінням і за-

побіганню його розвитку. Він спонукає людей, у тому числі людей похилого віку, вести активний спосіб життя. Це позитивно впливає на здоровий розвиток і самопочуття людей різного віку.

Спортивні освітні програми є життєздатною платформою для просвіти здоров'я, у тому числі для важкодоступних груп, зокрема для поширення інформації про сексуальне та репродуктивне здоров'я, зловживання алкоголем та психоактивними речовинами, а також інфекційні захворювання, такі як малярія та ВІЛ/СНІД.

Соціальні програми, засновані на спорті, сприяють психічному благополуччю для груп ризику шляхом консультування про травми та інтеграцію. Спорт може покращити психічне здоров'я, маючи соціальні, психологічні та фізіологічні переваги.

Спорт може сприяти стійкому стилю життя та стимулювати попит на стійке споживання товарів і послуг. Він здатний підвищити обізнаність про необхідність сталого споживання та виробництва для здорового життя та здорових людей.

Ціль 4. Забезпечити інклюзивну та справедливу якісну освіту та сприяти можливості навчання протягом усього життя для всіх (зокрема цілі: 4.1, 4.3-4.5, 4.7, 4.a-4.c). Основою вказаної цілі є право на освіту та рівні права жінок і дівчат у сфері освіти. Інклюзивна спортивна діяльність вже давно використовується для сприяння освіті і тому була визначена як інструмент для просування цих прав. Спорт може заохочувати інтеграцію та рівну участь жінок і дівчат, людей з інвалідністю та інших вразливих або недостатньо представлених груп і осіб.

Він покращує результати навчання, сприяючи навчанню та досягненню, лідерським здібностям, концентрації та зосередженості. Спортивні програми пропонують освітні можливості та життєві навички, що можна використовувати поза школою, включаючи роботу.

Спорт, фізичне виховання, рухова активність та ігри можуть мотивувати дітей та молодь відвідувати школу та займатися формальною та неформальною освітою. Спортивні програ-

ми для дівчат, у тому числі в таборах біженців, можуть бути використані як стимул залишатися в школі.

Реалізація цієї цілі прямо та опосередковано впливає на розвиток людського потенціалу.

Ціль 5. Досягнення гендерної рівності та розширення можливостей усіх жінок і дівчат (зокрема цілі: 5.1, 5.2, 5.5, 5.c). Спорт є потужною платформою для пропаганди та підвищення обізнаності щодо гендерної рівності. Це може сприяти скасуванню всіх форм дискримінації жінок і дівчат. Правила спорту, засновані на правах людини, можуть допомогти замінити культурно-дискримінаційні норми, що виключають жінок і дівчат із спорту.

Усунення сучасної гендерної нерівності в участі, результативності та лідерстві в спорті. Спорт може сприяти підвищенню самооцінки та впевненості жінок і дівчат, розширювати їхні можливості та розвивати навички, необхідні для того, щоб стати рівноправними учасниками та лідерами у своїх громадах. Завдяки спортивним програмам жінки та дівчата можуть отримати знання та навички щодо здоров'я, як вести здоровий та активний спосіб життя, про те, як діяти у разі насильства, щодо можливості працевлаштування та отримати лідерські навички, необхідні для прогресу в суспільстві.

Ціль 6. Забезпечити доступність та стале управління водою та санітарією для всіх (зокрема цілі: 6.2, 6.3, 6.4, 6a). Спорт може стати ефективною освітньою платформою для розповсюдження повідомлень про вимоги та управління водними ресурсами. Просвітницькі повідомлення про санітарію та гігієну можуть передаватися через спортивні програми (заходи).

Ціль 7. Забезпечити доступ до доступної, надійної, стійкої та сучасної енергії для всіх (зокрема цілі: 7.2, 7.3, 7a). Спортивні програми та заходи можуть підтримувати ініціативи, спрямовані на розвиток систем енергопостачання та забезпечення доступу до енергії. Спортивні інфраструктури можуть просувати організаційні моделі, що використовують чисте та стійке використання енергії.

Ціль 8. Сприяти стійкому інклюзивному та сталому економічному зростанню, повній та продуктивній зайнятості та гідній роботі для всіх (зокрема цілі: 8.1, 8.2, 8.3, 8.5-8.7, 8.9). Зростання масштабів спортивної індустрії та її зв'язки з іншими секторами відкривають можливості для економічного зростання та гідної зайнятості.

Зацікавлені сторони спорту, що будують свою діяльність на дотриманні прав людини, можуть сприяти позитивному впливу на місцевий та регіональний бізнес під час організації спортивних заходів.

Спортивні товари та спорядження повинні вироблятися відповідно до трудових норм і, зокрема, без примусової та дитячої праці та будь-яких форм дискримінації.

Спортивні програми можуть сприяти підвищенню працевлаштування для жінок, людей з інвалідністю та інших вразливих груп, сприяючи, таким чином, інклюзивному економічному зростанню.

Спортивні освітні програми дають молоді можливості навчитися навичок для працевлаштування та виходу на ринок праці.

Спортивна зайнятість і підприємництво можуть сприяти створенню гідних робочих місць для всіх, дотримуючись трудових стандартів у всьому ланцюжку створення вартості та відповідно до політики і практики бізнесу.

Спорт може стимулювати загальне залучення громади, а також мотивувати мобілізацію ширшої громади та зростання економічної діяльності, пов'язаної зі спортом.

Спортивні заходи можуть мати довготривалий вплив на населення, якщо вони залучають його заради спадщини, відповідають нормам прав людини та праці і мають стійкий характер. Спортивні організації та спортивні заходи, якщо вони ухвалють відповідну політику та процедури, можуть стати можливістю для розвитку потенціалу, створення робочих місць та економічного, соціального й екологічного сталого розвитку загалом.

Спортивний туризм, включаючи відповідні спортивні заходи, може створювати робочі місця та популяризувати місцеву культуру і продукти.

Спорт може сприяти ефективному та відповідальному управлінню волонтерами, допомагаючи сприяти їх участі в суспільстві та залученні громади.

Ціль 9. Створення стійкої інфраструктури, сприяння інклюзивній та сталій індустріалізації та стимулювання інновацій (зокрема цілі: 9.1, 9.2, 9.c). Розвиток якісної, надійної, стійкої та сталої спортивної інфраструктури, включаючи регіональну та транскордонну інфраструктуру, з метою підтримки економічного розвитку та добробуту людей, приділяючи особливу увагу забезпеченню недорогого і рівноправного доступу для всіх.

Розвиток спортивної індустрії суттєво підвищить рівень зайнятості в ній та частку спортивного виробництва у валовому внутрішньому продукті відповідно до національних умов.

Модернізація спортивної інфраструктури та її переобладнання за рахунок підвищення ефективності використання ресурсів і ширшого застосування чистих та екологічно безпечних технологій і промислових процесів.

Активізація наукових досліджень у системі спорту та активного відпочинку стимулюватиме інноваційну діяльність у цій сфері.

Ціль 10. Зменшити нерівність всередині та між країнами (зокрема цілі: 10.2, 10.3). Спорт визнається як внесок у розширення прав і можливостей окремих людей, таких як жінки та молоді, а також громади. Заняття спортом сприяє розширенню можливостей людей з інвалідністю; він демонструє здібності, а не інвалідність, таким чином підвищуючи обізнаність і пропагуючи повагу. Спорт можна ефективно використовувати для залучення всіх, незалежно від віку, статі, раси, етнічної приналежності, походження, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності, релігії, економічного чи іншого статусу.

Рівних можливостей можна досягти у спорті та через нього шляхом підвищення обізнаності щодо існуючої нерівності та створення політики і

програм, пов'язаних зі спортом, спрямованих на їх зменшення.

Ціль 11. Зробити міста та населені пункти інклюзивними, безпечними та стійкими (зокрема цілі: 11.3, 11.7, 11.с). Спорт, включаючи спортивні заходи, можна використовувати для святкування та цінування різноманітності. Зацікавлені сторони спорту можуть сприяти взаєморозумінню та боротися з дискримінаційною практикою і різними формами дискримінації. Спортивні стадіони, які слугують сценами для людської поведінки, можуть стати платформами для заохочення на основі прав людини та поваги до різноманітності.

Ціль 12. Забезпечення сталого споживання та виробництва (зокрема цілі: 12.2, 12.3, 12.5, 12.6, 12.8, 12.b). Спорт може відстоювати та сприяти створенню інклюзивних безпечних, зелених та згуртованих поселень, що можна використовувати для спорту та інших видів рухової активності. Доступні спортивні інфраструктури, споруди та супутні послуги можуть сприяти створенню інклюзивних, безпечних і здорових спільнот. Він може сприяти використанню громадських місць, де різні групи населення та маргіналізовані члени громади можуть взаємодіяти та створювати дружні стосунки. Може зменшити асоціальну поведінку шляхом надання умов і можливостей у районах, які постраждали від бідності, відокремленості та низького соціального розвитку.

Спорт можна використовувати для інтеграції біженців та мігрантів у громади. Табори біженців, місця внутрішньо переміщених осіб та міські місця можуть включати людей різного віку, національності та походження. Він може підвищити обізнаність про рівні права та інклюзивні поселення для людей з інвалідністю, людей похилого віку, жінок та дівчат, інших уразливих груп та осіб.

Спорт може допомогти усунути перешкоди та бар'єри в навколишньому середовищі, транспорті, громадських об'єктах та послугах, щоб забезпечити людям, які стикаються з цими перешкодами, наприклад, інвалідам, доступ до спорту та фізичної активності.

Може підвищити сталий розвиток міст, будуючи об'єкти з найбільш високою ефективністю використання ресурсів та енергії, а також оцінюючи політику та процедури з маркуванням стандартів закупівель.

Ціль 13. Вжити термінових заходів для боротьби зі зміною клімату та її наслідками (зокрема цілі: 13.1, 13.3). Спорт може сприяти сталому споживанню та виробництву за допомогою освітніх та інформаційно-просвітницьких кампаній. Популярність і поширеність спорту відкривають можливості для підвищення обізнаності та обміну інформацією, включаючи сталий розвиток та дружній спосіб життя. Повідомлення та кампанії з підвищення обізнаності про стале споживання та виробництво можна поширювати за допомогою спортивних продуктів, послуг та заходів. Включення стандартів стійкості у виробництво та надання спортивних товарів може сприяти сталому споживанню та моделям виробництва, також залучаючи інші галузі.

Стосовно природних ресурсів, то їх стале управління та ефективне використання може бути покращено в контексті спорту. Спортивні заходи з використанням природних ресурсів, наприклад, спорт на відкритому повітрі, можуть бути платформами для сприяння відповідальному використанню природних ресурсів.

Спорт може заохочувати активний туризм і здоровий спосіб життя, а також стійкі туристичні продукти та послуги, наприклад, у містах, де проводяться спортивні заходи. Він може навчити туристів способів мінімізації їхнього сліду в подорожі та сприяти екологічній мобільності, наприклад, під час відвідування спортивних заходів. Може розвинути потенціал у сфері туризму та залучити відповідних зацікавлених сторін до сталих практик, які повідомляють про їх вплив на навколишнє середовище.

Ціль 14. Збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів для сталого розвитку (зокрема цілі: 14.2, 14.c). Спортивні освітні програми можуть навчити дітей та молодь екологічної стійкості та готовності до зміни клімату.

Кампанії інформування громадськості на основі спорту можуть сприяти підвищенню обізнаності про захист клімату та стимулювати активнішу реакцію громади на збереження навколишнього середовища. Спорт, включаючи спортивні заходи та залучені сторони, може передавати повідомлення про зміну клімату та стимулювати розвиток політики у цьому контексті.

Ціль 15. Захист, відновлення та сприяння сталому використанню наземних екосистем, стійке управління лісами, боротьба з опустелюванням, зупинка та зворотна деградація земель та припинення втрати біорізноманіття (зокрема цілі: 15.1, 15.4, 15.9). Спорт пропонує платформу для освіти та просування збереження наземних екосистем. Він асоціюється з важливими цінностями і виявився ефективною платформою для пропаганди цінностей та освіти. Тому його можна використовувати як інструмент для інтеграції цінностей, пов'язаних з екосистемою та біорізноманіттям.

Екологічно чиста організація спортивних заходів, включаючи будівництво спортивних споруд та інфраструктури, може слугувати моделлю передового досвіду та надавати оцінку стійкості і рекомендації до найкращих практик захисту екосистеми, наприклад, перед будівництвом спортивних споруд для спортивних заходів. Це забезпечується інноваційними рішеннями та найбільш ресурсоефективними та екологічними ініціативами.

Ціль 16. Сприяння мирним та інклюзивним суспільствам для сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх та створення ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях (зокрема цілі: 16.1, 16.2, 16.3, 16.5, 16.10). Спорт може допомогти відновити постконфліктні суспільства та підняти настрій постраждалих громад та окремих людей, сприяючи повазі, захисту та реалізації прав людини. Може посилити важливі повідомлення про права людини, такі як цінність залучення, повага до різноманітності та недискримінація.

Зразки для наслідування в спорті можуть сприяти миру та правам лю-

дини, а також діалогу та соціальної згуртованості.

Спортивні заняття можуть допомогти подолати травми, пов'язані з війною, і сприяти зціленню, забезпечуючи безпечні місця для діяльності, які дають можливість жертвам війни відновити відчуття безпеки та нормальності.

Спорт може служити інструментом підтримки зусиль з демобілізації та роззброєння, а також реінтеграції колишніх комбатантів, особливо колишніх дітей-солдат, у їхні громади.

Він може підтримати зближення та інтеграцію розділених спільнот і культур через дружні ігри.

Спорт є корисним засобом для тренування ряду важливих соціальних і життєвих навичок і подолання важливих факторів ризику злочинності та насильства, особливо серед молоді. Наприклад, може підвищити обізнаність і стати платформою для обміну інформацією про сексуальне та гендерне насильство, у тому числі в конфліктних ситуаціях. Припинення жорстокого поводження, насильства та експлуатації в спорті може суттєво сприяти створенню мирних суспільств.

Підтримка спортивних ідеалів, таких як повага до суперника, правил гри та збереження гідності як у перемозі, так і в поразці, може сприяти демократичним процесам та інституціям. Реформування спортивних установ може сприяти тому, щоб вони були ефективними, підзвітними та інклюзивними, будуючи свою політику та дії на правах людини, включаючи принципи справедливості та належного управління, а також сприяти розвитку культури етики, доброчесності та законності.

Заохочення та підтримка чистого спорту є основоположним для підтримання справедливості в суспільстві.

Ціль 17. Зміцнити засоби реалізації та активізувати глобальне партнерство задля сталого розвитку (зокрема, цілі: 17.9, 17.13, 17.16, 17.17, 17.19). Глобальне охоплення, неперевершена популярність, широка привабливість, універсальний характер і ціннісна основа спорту, а також

його особлива асоціація з молоддю роблять його універсальним засобом реалізації.

Спорт може стати каталізатором, розбудовувати та зміцнювати мережі і партнерства з багатьма зацікавленими сторонами для досягнення цілей сталого розвитку та миру, залучаючи й об'єднуючи уряди, донорів, спортивні організації, приватний сектор, наукові кола та ЗМІ.

Наявність і різноманітність спортивних організацій на місцевому, національному, регіональному та міжнародному рівнях може забезпечити ефективні мережі для партнерства та реалізації програм.

Спорт може служити сполучною ланкою між різними секторами, які можуть розглядати широкий спектр тем, об'єднуювати ресурси та створювати синергію.

Основними напрямками регулювання політики зайнятості в ЄС є здоров'я і безпека праці; інформування робітників про умови праці; організація робочого часу; неповна зайнятість; дистанційна робота; гендерна рівність на ринку праці; баланс між роботою і життям для батьків та піклувальників [9].

Серед інституцій, що регулюють систему зайнятості в сфері спорту в ЄС, доцільно виділити: Європейську стратегію зайнятості (*European Employment Strategy*) – головний інструмент визначення загальносоюзних пріоритетів у сфері зайнятості та координації політики зайнятості держав-членів. Європейська стратегія зайнятості (ЄСЗ, «Люксембурзький процес») передбачена в новому розділі «Зайнятість» Амстердамського договору.

Для реалізації ЄСЗ Люксембурзький саміт розробив новий, так званий «відкритий метод координації», коли замість примусових постанов використовується добровільна співпраця і «м'які постанови».

Комісія та Рада міністрів ЄС щороку аналізують політику зайнятості держав-членів і оприлюднюють «Спільний звіт». Далі Комісія пропонує, а Рада затверджує «Головні напрями зайнятості», на підставі яких

країни ЄС розробляють національні «Плани дій щодо зайнятості».

Допомагає Раді в цій роботі Комітет із зайнятості, що об'єднує:

1) рекомендації у сфері зайнятості (*Employment Guidelines* – орієнтовні пріоритети, цілі зайнятості, розроблені Єврокомісією і затверджені Радою ЄС для країн ЄС);

2) спільний Звіт про зайнятість (*Joint Employment Report* – загальні резюме Національних планів заходів, оцінка стану їх реалізації за показниками, на основі яких розробляються рекомендації на наступний рік);

3) національні програми реформ зайнятості (*National Reform Programmes*) розробляються та подаються національними урядами до Єврокомісії, яка аналізує їх на відповідність Стратегії розвитку Європи;

4) рекомендації для країн ЄС (*Country-Specific Recommendations*), що базуються на оцінці Національних програм реформ зайнятості в кожній окремій країні, результати якої публікуються регулярно Єврокомісією у звітах.

Сектор спорту визначає потенціал зростання робочої сили. Тільки Великій Британії припадає понад 30 % сукупної зайнятості у сфері спорту, за нею йдуть Німеччина – 13 % і Франція – 12,5 %. З 1980 р. загальна кількість робочих місць, віднесених до спортивної діяльності (КВЕД група 92,6) збільшилася втричі. За останні десять років сукупний обсяг зайнятості в секторі спорту та активного відпочинку виріс приблизно на 60 %. Основна професійна занятість у цьому секторі економічно активного населення коливається від 0,11 % – в Польщі і 0,94 % – у Великій Британії. Забезпечення продуктивної зайнятості населення (віком від 20 до 64 років) є пріоритетним напрямом політики ЄС та його країн-членів, відповідно до якого в 2020 р. рівень зайнятості передбачалося підвищити не нижче 75 %.

Інструментом сприяння моніторингу та розвитку політики ЄС в системі спорту є розроблена Євростатом методика оцінки зайнятості в спорті, яка орієнтована на загальну зайнятість, а також на експертні висновки

експертної групи «Спорт та економіка», експертної групи з оздоровчої рухової активності.

Статистика Євростату відображає міждисциплінарний характер сектору, враховуючи його важливість у різних сферах: зайнятість, торгівля, соціальна згуртованість, індивідуальне благополуччя.

Методологія збору даних про кількість осіб, зайнятих у секторі спорту та активного відпочинку, аналогічна методології, що використовується для оцінки рівня зайнятості в культурі, має орієнтир на професії, вимірюється з використанням центрального статистичного визначення спорту, що охоплює основні види спорту, зазначені в класі 93.1 NACE Rev.2 – Спортивна діяльність та кодів ISCO-08 342 (Спортивні та фітнес-працівники).

Представлені Євростатом дані зайнятості включають всіх оплачуваних працівників, професійна діяльність яких пов'язана зі спортом та активним відпочинком, незалежно від їхнього режиму роботи (повний або неповний робочий день).

Аналіз даних звіту «Сталий розвиток у Європейському Союзі – огляд прогресу у досягненні цілей сталого розвитку (ЦСР) у контексті ЄС. Видання 2022 року», свідчить про те, що протягом останніх кількох років у Європі загалом спостерігалось безперервне економічне зростання. Однак, у 2020 р. цю позитивну тенденцію призупинила пандемія COVID-19. Після економічного спаду, пов'язаного з COVID-19 у 2020 р., економіка ЄС зросла на 5,4 % у 2021 р.

За даними Євростату, після економічного відновлення рівень зайнятості в ЄС досяг свого піку у 2021 р. До пандемії COVID-19 рівень зайнятості в ЄС демонстрував тенденцію до зростання, досягнувши 72,7 % у 2019 р. Зростання, що спостерігалось протягом останнього десятиліття, частково пояснюється збільшенням частки літніх працівників і жінок у робочій силі. Після економічного відновлення умови на ринку праці в ЄС покращилися, й у 2021 р. рівень зайнятості зріс до 73,1 % – найвищий рівень, який спо-

стерігається досі. Якщо ця позитивна тенденція збережеться, ЄС матиме всі можливості для досягнення цільового показника зайнятості, а саме 78 % до 2030 р. [17].

Слід також зазначити, що проблеми забезпечення повної зайнятості в ЄС та боротьби з безробіттям і досі не втрачають актуальності, адже деструктивними чинниками на ринку праці є:

- дисбаланс попиту і пропозиції робочої сили, в тому числі через невідповідність отриманої освіти кваліфікаційним вимогам посад, особливо у молодіжному середовищі, недосконалі освітні практики і, як наслідок, відтік молоді до інших країн з подальшим навчанням та працевлаштуванням;
 - виникнення додаткових груп ризику;
 - недостатня підтримка неконкурентоспроможних громадян та осіб із додаткових груп ризику на ринку праці;
 - низька відповідальність за недотримання вимог законодавчих та нормативно-правових актів щодо зайнятості населення тощо.
- Відповідно до Contribution of sport to regional development through Cohesion Policy 2021-2027 [16], спорт є трудомістким сектором, а економіка спорту забезпечує зростання загальної зайнятості. Розроблені підходи до «розумної Європи» після 2020 р., орієнтовані на спорт, оскільки ним охоплено широке коло соціальних груп.

Висновки:

1. Політика зайнятості в ЄС є важливим пріоритетом Співтовариства і спрямована на розширення зайнятості за рахунок створення нових робочих місць, підтримки малих та середніх підприємств, інвестицій в розвиток людських ресурсів через удосконалення освіти і навчання, забезпечення їх доступності для всіх громадян Євросоюзу. Нині політика зайнятості зазнає змін та модернізації відповідно до вимог постіндустріального інформаційного етапу розвитку, тому залишається у центрі уваги європейських реформ.

Політика у сфері зайнятості населення має поєднувати пріоритети розвитку інноваційної зайнятості, забезпечення балансу роботи і вільного часу зайнятих людей, створення умов для запровадження освіти впродовж життя, реалізацію концепції активного довголіття як елемента «срібної економіки», досягнення адекватного співвідношення в рамках інноваційного процесу внесків працівника (мотивація до праці та професійного розвитку), держави (інноваційна політика) та роботодавця (продукування і впровадження інновацій).

Відзначаючи важливий внесок досліджень у наукове обґрунтування інноваційних напрямів та технологій вирішення загальних проблем зайнятості населення, слід підкреслити, що вони ще не дають системного уявлення про концептуальні засади вказаного процесу з урахуванням специфіки сфери спорту, соціально-економічних викликів перед сучасною Українською державою, що обумовлені внутрішніми причинами та євроінтеграційними устремліннями.

2. Системний підхід до взаємодії інституцій системи зайнятості у сфері спорту в Європейському Союзі забезпечується відповідними механізмами, зокрема: сукупність правил, способів, технологій і документації; забезпечення ресурсами; реалізація спільних робіт (проектів, акцій); орієнтація на пріоритети збільшення зайнятості населення; соціальна інтеграція, гендерна рівність, рівний доступ до об'єктів та послуг; солідарність між поколіннями; доступ до інформації та участі в різних аспектах спорту для розвитку особистості; відчуття індивідом ідентичності та приналежності; фізичного та психічного благополуччя; розширення прав та можливостей.

3. Аналіз принципів, практик та норм, які транслюються Європейським Союзом у вирішенні питань зайнятості у сфері спорту, демонструє їх спроможність та активне застосування як на локальному, так і на глобальному рівнях.

Перспективи подальших досліджень передбачають обґрунтування теоретико-методологічних засад та

технологій удосконалення системи зайнятості в сфері фізичної культури і спорту в Україні.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажиппо О, Путятіна Г. Структурно-функціональний аналіз концепції інноваційного розвитку сфери фізичної культури і спорту. Спортивний вісник Придніпров'я. 2021;2:3–10.

2. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: аналіт. доповідь. Київ : Ін-т суспільно-економічних досліджень; 2017. 84 с.

3. Дутчак МВ. Спорт для всіх у світовому контексті. Київ: Олімпійська л-ра; 2007. 114 с.

4. Дутчак М. Сучасна концепція кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020;2:124–129. doi.org/10.32652/tmfvs.2020.2.124–129.

5. Дутчак М, Путятіна Г. Політика зайнятості як актуальна проблема розвитку української системи оздоровчого фітнесу. Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення: збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 жовтня 2022 року, м. Львів). Львів: ЛДУФК ім. Івана Боберського; 2022. с. 228–236.

6. Лисенко І, Здоренко С. Організаційні аспекти управління міграційними процесами у сучасному спорті України в умовах всесвітньої глобалізації. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2021;4:76–80. doi.org/10.32652/tmfvs.2021.4.76–80

7. Міжнародно-правові основи співпраці Ради Європи та ЄС. Доступно: URL: http://observer.materik.eu/observer/N10_2008/063_071.pdf (дата звернення 12 жовтня 2022).

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» від 4 листопада 2020 р. № 1089. Київ. Доступно: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 17 листопада 2022).

9. Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: колективна монографія. Войтович РВ, Дубич КВ, редактори. Київ; 2020. с. 188–230.

10. Путятіна ГМ. Інституціоналізація як фактор забезпечення стратегічного розвитку сфери фізичної культури і спорту: Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт та здоров'я» (Харків, 10–11 грудня 2015 р.). Харків: ХДАФК; 2015. с. 319–321.

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2019 р. № 1396-р «Про затвердження Основних напрямів реалізації державної політики у сфері зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2022 року». Доступно: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019> (дата звернення 09 вересня 2022)

12. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 ро-

ку»: за станом від 30 вересня 2019 року. No 722/2019. Доступно: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 12 вересня 2022).

13. Цигура Г. Діяльність у спортивній галузі для сталого розвитку суспільства: закордонний досвід. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022;1:112–119. doi.org/10.32652/tmfvs.2022.1.112–119.

14. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. Доступно: URL: https://issuu.com/mineconomdev/docs/sdgs-nationalreportua_web (дата звернення 20 серпня 2022).

15. 14th Council of Europe Conference of Ministers responsible for Sport. Strasbourg, 29 November 2016. Доступно: URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900016806c2773> (дата звернення 27 вересня 2022).

16. SHARE-Contribution of sport to regional development through Cohesion Policy 2021-2027. Доступно: URL: <https://sport.ec.europa.eu/funding> (дата звернення 21 жовтня 2022).

17. Employment in sport: EUROSTAT. Statistics Explained. Доступно: URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_in_sport&oldid=477576 (дата звернення 17 травня 2022).

18. European Commission. European Model of Sport, Discussion Paper for the Working Group. 2007. Доступно: URL: http://ec.europa.eu/sport/library/documents/b1/doc424_en.pdf (дата звернення: 19 вересня 2022).

19. European Council Declaration on Sport (Annex 5 to the Presidency Conclusions of the Brussels European Council of 11-12 December 2008). Доступно: URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/104692.pdf. (дата звернення 21 серпня 2022).

20. Núñez-Pomar, J.M., Calabuig-Moreno, F., & Rodríguez-Guerrero, P. Sports economics and management: An analysis of five journals indexed in the JCR. Journal of Sports Economics & Management, 2018. 11(2), 99–116. Доступно URL: http://sportsem.uv.es/j_sports_and_em/index.php/JSEM/article/view/151 (дата звернення 24 липня 2022).

21. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport. 2020. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235409> (дата звернення 15 жовтня 2022).

LITERATURE

1. Azhyppo O, Putiatina G. Structural and functional analysis of the concept of innovative development in the field of physical culture and sports. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2021;2:3–10.

2. Analysis of the state strategic documents of Ukraine regarding the consideration of Sustainable Development Goals until 2030 adapted for Ukraine: analytical report. Kyiv: Institute for social and economic research; 2017. 84 p.

3. Dutchak MV. Sports for all in a global context; Kyiv: Olympic literature; 2007. 114 p.

4. Dutchak M. Modern concept of human resourcing the sphere of physical culture and sport in Ukraine. Theory and methods of physical education and sports. 2020;2:124–129. doi.org/10.32652/tmfvs.2020.2.124–129.

5. Dutchak M, Putiatina G. Employment policy as an actual problem of the development

of the Ukrainian system health-enhancing fitness. The problems of revitalization of recreational and health-enhancing activity of the population: proceedings of the XIII International scient.-pract. conference (October 7–8, 2022, Lviv). Lviv: Ivan Bobersky LSUPC; 2022. p. 228–236.

6. Lysenko I, Zdorenko S. Organizational aspects of migration management in modern sports of Ukraine in the context of globalization. Theory and methods of physical education and sports. 2021;4:76–80. doi.org/10.32652/tmfvs.2021.4.76–80

7. International legal foundations of cooperation between the Council of Europe and the EU. Retrieved from: http://observer.materik.eu/observer/N10_2008/063_071.pdf (Retrieved October 12, 2022).

8. “On approval of the Strategy of Development of Physical Culture and Sports until 2028” on November 4, 2020, No. 1089. Kyiv. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> (retrieved November 17, 2022).

9. Public administration in the field of employment in Ukraine in the context of European integration: problems, efficiency, innovativeness, effectiveness: collective monograph. Voitovych RV, Dubych KV, editors. Kyiv; 2020. p. 188–230.

10. Putiatina GM. Institutionalization as a factor of ensuring the strategic development of the field of physical culture and sports: Proceedings of the XV International scient.-pract. conf. “Physical culture, sport and health of the nation” (Kharkiv, December 10–11, 2015). Kharkiv: KhSAPC; 2015. p. 319–321.

11. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine on December 24, 2019 No.1396-r “On approval of the main directions for the implementation of national employment policy and stimulation of creation of new workplaces for the period until 2022”. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1396-2019> (retrieved September 09, 2022).

12. Decree of the President of Ukraine “On sustainable development goals of Ukraine for the period up to 2030”. on September 30, 2019. No 722/2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (retrieved September 12, 2022).

13. Tsyhura H. Activities in the field of sports for the sustainable development of society: foreign experience. Theory and methods of physical education and sports. 2022;1:112–119. doi.org/10.32652/tmfvs.2022.1.112–119.

14. Sustainable development goals: Ukraine. National Report 2017. Retrieved from: https://issuu.com/mineconomdev/docs/sdgs-nationalreportua_web (retrieved August 20, 2022).

15. 14th Council of Europe Conference of Ministers responsible for Sport. Strasbourg, 29 November 2016. Доступно: URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900016806c2773> (дата звернення 27 вересня 2022).

16. SHARE-Contribution of sport to regional development through Cohesion Policy 2021-2027. Доступно: URL: <https://sport.ec.europa.eu/funding> (дата звернення 21 жовтня 2022).

17. Employment in sport: EUROSTAT. Statistics Explained. Доступно: URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_in_sport&oldid=477576 (дата звернення 17 травня 2022).

18. European Commission. European Model of Sport, Discussion Paper for the Working Group.

2007. Доступно: URL: http://ec.europa.eu/sport/library/documents/b1/doc424_en.pdf (дата звернення: 19 вересня 2022).

19. European Council Declaration on Sport (Annex 5 to the Presidency Conclusions of the Brussels European Council of 11-12 December 2008). Доступно: URL: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/104692.pdf. (дата звернення 21 серпня 2022).

20. Núñez-Pomar, J.M., Calabuig-Moreno, F., & Rodríguez-Guerrero, P. Sports economics and management: An analysis of five journals indexed in the JCR. *Journal of Sports Economics & Management*, 2018. 11(2), 99–116. Доступно URL: http://sportsem.uv.es/j_sports_and_em/index.php/JSEM/article/view/151 (дата звернення 24 липня 2022).

21. International Charter of Physical Education, Physical Activity and Sport. 2020. Режим доступу: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235409> (дата звернення 15 жовтня 2022).

Надійшла 20.11.2022

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Дутчак Мирослав Васильович <https://orcid.org/0000-0001-6823-272X>, mvd21@ukr.net
Національний університет фізичного виховання і спорту України,
вул. Фізкультури 1, м. Київ, 03150, Україна

Путятіна Галина Миколаївна <https://orcid.org/0000-0002-9932-8326>, e-mail: putiatina.g@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3936-1965>, petrovska.tetiana@gmail.com
Харківська державна академія фізичної культури
вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Dutchak Myroslav <https://orcid.org/0000-0001-6823-272X>, mvd21@ukr.net
National University of Ukraine on Physical Education and Sport
Fizkul'tury str. 1, Kyiv, 03150, Ukraine

Putiatina Galina <https://orcid.org/0000-0002-9932-8326>, e-mail: putiatina.g@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-3936-1965>, petrovska.tetiana@gmail.com
Kharkiv State Academy of Physical Culture
Klochkivska str. 99, Kharkiv, 61058, Ukraine